

Т.Є. Оболенська, д-р екон. наук, проф., ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”

СВІТОВІ ВИКЛИКИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Наша міжнародна навчально-методична конференція “Фінансова освіта: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку” дає можливість щодо змістовного аналізу шляхів розвитку як української економічної, так і фінансової освіти визначити найважливіші пріоритети інноваційного розвитку, забезпечити інтеграцію в європейський і світовий освітній простір.

У своїй доповіді на підсумковій колегії МОН “Про підсумки діяльності у вищих навчальних закладах у 2009 та основні завдання на 2010 рік” міністр освіти і науки Дмитро Табачник підкреслив, що найголовнішим чинником розвитку суспільства є підвищення якості освіти. Хочу підкреслити, що ніколи ще проблеми якості освіти не мали такого важливого економічного та соціального значення. Сьогодні необхідно надати можливість кожному абітурієнту набути економічну фінансову освіту відповідно до світових стандартів і вимог, адже головним у модернізації освіти є її якість і конкурентоспроможність у сучасному глобалізованому світі.

Якість вищої освіти – категорія багатофункціональна і визначається нормативними документами, які встановлюються стандартами освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) та освітньо-професійних програм (ОПП). Існуючі на сьогодні вимоги представлення ОКХ та ОПП є концептуально застарілими та громіздкими. На відміну від західних країн, в Україні роботодавці не беруть участі щодо підготовки ОПП. Нам потрібно розробити систему стандартів з напрямку підготовки бакалаврів “Фінанси і кредит”, яка буде інтегрувати з європейськими вимогами. Необхідно змінити підходи до розроблення ОКХ та ОПП, які мають враховувати швидкість змін на ринку сучасних інформаційних технологій та вимоги роботодавців.

Підготовка бакалаврів і магістрів з фінансової освіти повинна проводитися цілеспрямовано з використанням практичної підготовки в процесі навчання, враховуючи досвід Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та вищих навчальних закладів системи Національного банку України. Ми повинні розповсюджувати досвід ефективного функціонування цієї системи, зокрема посиленої співпраці з фінансово-кредитними установами. Поглиблення професійної, практичної підготовки як показника якості освіти на четвертому курсі фахової підготовки значною мірою визначає можливість працевлаштування випускників, що в європейських і американських університетах є головним критерієм їх ефективної роботи. На жаль, можна назвати невелику кількість українських університетів, де ці питання є одними з найважливіших. Міністерство освіти і науки України починає розроблення концепції практичної підготовки студентів з урахуванням специфіки галузей освітньої діяльності. Державне замовлення буде неможливим без урахування потреб на ринку праці та профільності навчального закладу.

Хочу зупинитися окремо щодо стану справ із реалізацією основних завдань Болонського процесу. Вважаю, що чотири роки, які вже минули від часу приєднання України до Болонського процесу, могли б бути використані більш ефективно. Адже всі зусилля були спрямовані на впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та створення нового переліку напрямів підготовки бакалаврів і спеціальностей молодшого спеціаліста. Ні перше, ні друге не має жодного відношення до Болонського процесу. Кредитно-модульна система організації навчального процесу за означенням є системою організації навчального процесу, яка в основному достатньо жорстко регламентує процеси навчання та оцінювання студентів. Необхідно підкреслити, що в європейських та американських університетах зазначені процеси повністю належать до компетенції викладачів. У цьому і полягає суть академічної автономії: викладач зобов'язаний якісно навчити студента, а як він це робить та як оцінює – його справа, вияв його педагогічної майстерності. Тому очевидно, що Болонський процес ніяким чином не визначає

питання організації навчального процесу в тій чи іншій країні, в тому чи іншому університеті. Болонський процес не передбачає уніфікації освіти, нав'язування певних переліків напрямів підготовки, бакалаврів і магістрів чи навчальних технологій. Його завданням є гармонізація освітянських структур в Європі з метою створення європейського простору вищої освіти, що дасть можливість підвищити якість підготовки фахівців і конкурентоспроможність європейських університетів у сучасному глобалізованому світі. Кредитно-модульна система привела до оцінювання знань частинами, що не дає студентові цілісної уяви про предмет та не сприяє засвоєнню системних знань. Деякі університети відмовилися від іспитів, замінили їх арифметичним додаванням суми балів, отриманих за проміжний контроль модулів. Така практика є помилковою.

Поспішне впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу проведене без ґрунтовного вивчення Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS). Використання ECTS як єдиної системи трансферу та акумулювання кредитів на сьогодні дійсно є вимогою Болонського процесу, одним з головних принципів якого є розвиток студентської академічної мобільності. ECTS була розроблена з метою надання навчальних гарантій студентам, що навчаються за кордоном протягом одного-двох семестрів, та забезпечення якості підготовки фахівця в цілому. Після ініціювання в 1999 році Болонського процесу, основною метою якого є створення єдиного європейського простору вищої освіти, а не лише розвиток академічної мобільності, ECTS істотно трансформувалася. На сьогодні в основі ECTS є компетентністний підхід до побудови та реалізацій навчальних програм (приклад – програми євробакалавра та євромагістра), який уможливорює узгодження та відповідне врахування в документах про освіту результатів навчання, досягнутих у різних країнах, у рамках різних навчальних програм та різних університетах.

Вважаю недоліком ігнорування на всіх рівнях концепцій структури, принципів побудови та змісту навчальних програм євробакалавра та

євромагістра, якими в рамках Болонського процесу активно займаються вже майже 10 років працівники більшості європейських країн. На сьогодні готова програма євробакалавра з напрямку “Бізнес”. Аналіз структур цих програм дозволяє зробити висновок про те, що напрацьовано стандартну схему підготовки такого типу документів, яка буде використовуватися в європейському освітньому просторі як для розроблення нових програм, так і для аналізу існуючих національних моделей на предмет їх відповідності європейським стандартам. В описі євробакалавра є використання ECTS, забезпечення мобільності, рекомендації щодо методів викладання та навчання, проблеми оцінювання, підкреслюється обов’язковість письмових та усних іспитів в кінці кожного семестру та забезпечення якості.

Вважаю, що Міністерство освіти і науки України недостатньо використовує професорсько-викладацький потенціал університетів, в яких є значна кількість фахівців, що мають необхідні знання, а головне – бажання, щоб допомогти напрацювати необхідні документи та підходи. Маю надію, що ситуація найближчим часом зміниться на краще.